ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ПОЛІГРАФІЇ ТА ДИЗАЙНУ М. КИЄВА»

ВИХОВНИЙ ЗАХІД

присвячений Міжнародному дню рідної мови
на тему:

«Українська мова і професія»

Автор:
Ніколаєва Анна Станіславівна,
викладач професійно-теоретичної
підготовки, спеціаліст І категорії

Київ 2018

Орієнтовний план-конспект години спілкування, присвяченої Міжнародному дню рідної мови

Тема: Українська мова і професія.

Мета: Ознайомити учнів з історичним розвитком української наукової мови; виховати зацікавлення історичними подіями, привити повагу та любов до рідної мови.

Кабінет підготовлено до заходу, на дошці записано епіграф:

Мова – правдивий свідок історії
(А. Чикобава, мовознавець).

Вчитель:

Міжнародний день рідної мови — день, який відзначають щороку 21 лютого, починаючи з 2000 року. Про «підтримку мовного та культурного різноманіття та багатомовності» було оголошено на XXX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, що проходила 26 жовтня — 17 листопада 1999 року в Парижі.

Оскільки з 6 000 розмовних мов світу близько половині загрожує зникнення, ЮНЕСКО прагне підтримувати мову, як ознаку культурної приналежності особи. Окрім того організація вважає що вивчення іноземних мов та багатомовність є ключами до взаєморозуміння та взаємоповаги.

Учень 1:

Людина без рідної мови — німа.
Хоч чує, сказати не вміє.
І в серці у неї любові нема,
І щастя жаринка не тліє.
Немає в людині святого всього,
І радощі їй не знайомі.
Ну, хто ти без мови, без слова свого?
Чужинець у власному домі…

Вчитель: Щорічне відзначення цього дня використовується для скерування уваги на меншини з менш аніж 10.000 особами, що активно розмовляють мовою. Часто ці мови не передаються наступному поколінню і потрапляють у забуття. Багато мов котрими розмовляють менше 100 осіб не задокументовані.

Учень 2:

Люби свою мову, вона джерело,
Що поїть людину у спрагу.
Дарує їй Силу, Любов і Тепло,
Надію і Віру, й Відвагу.

Вчитель: Міжнародний День рідної мови відносно молоде свято – до календарів усього світу воно ввійшло тільки у 1999 році. І в Україні воно також лише почало писати свою історію, хоча сама проблема української мови на українських землях нараховує кілька століть.

Історія свята, на жаль, має дуже трагічний початок. 21 лютого 1952 року у Бангладеші влада жорстоко придушила демонстрацію протесту проти урядової заборони на використання в країні бенгальської мови. Відтоді цей день у Бангладеші став днем полеглих за рідну мову.

Минуло багато років. Аж у жовтні 1999 року на Тридцятій сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО було запроваджено Міжнародний День рідної мови як привід для роздумів та зосередження уваги на мовному питанні. Починаючи з 21 лютого 2000 року, цей день відзначають і в Україні.

Соціальні функції мови надзвичайно широкі. Дехто вважає мову лише засобом порозуміння між людьми. Насправді ж цим не вичерпується її значення. У мові закодовує нація всю свою історію, багатовіковий досвід, здобутки культури, духовну самобутність.

Учень 1:

О, мово рідна, ти чудова!
Мов теплий подих вітерця.
В тобі чарівне кожне слово,
Бо заворожує серця.
Ти розмаїта і багата,
В тобі легенди і казки.
Жива, співуча і крилата…
В тобі — історії стежки,
Що ними йшов народ до волі,
Ішов крізь терни до зорі.
В тобі на все є слів доволі,
Ти, наче сонечко вгорі.

Запитання до учнів. Як ви розумієте вислів А. Чикобави, який узято за епіграф нашої години спілкування? (Відповіді учнів).

Вчитель. Дійсно, за допомогою мови ми бережемо свою історію, передаємо нащадкам неоціненні скарби свого минулого і сучасного.

Мова – душа народу, його святощі, найцінніший скарб. У мові живе наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання. Мова існує не тільки як спосіб порозуміння – вона відображає певну культуру, особливості традицій.

"Без добре виробленої рідної мови немає всенародної свідомости, без свідомости немає нації, а без свідомої нації - немає державности як найвищої громадської організації".

Ці слова видатного мовознавця професора Івана Огієнка особливо актуальні сьогодні.

Українська мова за весь час свого довголітнього життя, ніколи не знала нормального розвитку. Коли український народ за IX-XIV віки жив своїм самостійним життям, в Україні панувала нерідна нам літературна мова (церковнослов'янська чи болгарська); коли ж літературною мовою стала в нас жива народна мова (з половини XVI віку), тоді український народ самостійності вже не знав. Найбільший розвій культурного життя в усій Європі припадає на (XIX вік, а це якраз був час, коли українська літературна мова, а особливо мова наукова, здушена й приспана російською владою, не мала ніякої змоги нормально розвиватися.

Ось через це справа розвитку культури української наукової мови для людей, що добре розуміли цю річ, увесь час була болючою справою.

Учень 3:

Топтали мову і душили,
Щоб українець онімів.
Здавалось, не було вже й сили,
Ні пісні доброї, ні слів.
Скалічена, принишкла мова.
Всі думали, що це вже — крах…
Лиш пісня пташки світанкова
Її будила у серцях.
І мова ніжно розквітала,
Приходила у дивні сни.
І колискової співала
Із першим подихом весни.
Ні, наша мова не вмирала,
Вона боролася й жила.
Як Фенікс — завжди воскресала
І до людських сердець ішла.
І ось вона — державна стала,
Чарівна мова з-поміж мов!
І барвами всіма заграла…
Ніхто цю мову не зборов!

Мова науки або як мислимо, так і живемо

Вчитель. Кожна національна мова — універсальна система, в якій живе національна душа кожного народу, його світ і духовність. Сьогодні йдеться про розширення сфер функціонування української мови. Це засіб не лише спілкування, а й формування нових виробничих відносин.

Мова як інструмент здобуття знань, як засіб життєдіяльності людини має велике значення для всіх. Оскільки мова не тільки обслуговує сферу

духовної культури, а й пов'язана з виробництвом, з його галузями і процесами, із соціальними відносинами, вона — елемент соціальної сфери.

У сучасному житті по-новому розглядаються питання функції мови. Старий поділ на професії "інтелігентні" та "неінтелігентні" зникає. Основний критерій — знання свого фаху, рівень опанування професійною термінологією.

Науково-технічний прогрес, перебудова соціально-економічної й політичної системи в країні насичують нашу мову новими поняттями, термінами. Разом з піднесенням рівня знань представників різних професій підвищуються і вимоги до мови.

Ми стали свідками народження нових професій і формування їх мови. У зв'язку з упровадженням української мови на підприємствах та в установах помітно збагачується словник різних професій новою науково-технічною, суспільно-політичною лексикою і термінологією.

Запитання до учнів. Що означає знати мову професії?

Бажана відповідь: Це — вільно володіти лексикою свого фаху, нею користуватися. Знання мови професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в складній професійній ситуації та в контактах з представниками своєї професії.

Вчитель. Науково-технічний прогрес наповнив мову новими поняттями, що властиві різним професіям. Мова представників різних галузей виробництва, народного господарства дедалі збагачується і цей процес відбувається завдяки формуванню мови трудівника будь-якої професії, збагаченню науково-технічною, суспільно-політичною лексикою і термінологією, появі нових понять.

Що ж таке професіоналізми? це загальнозрозумілі слова, які, проте, не є літературними.

Професіоналізми виникають, коли та чи інша спеціальність чи фах, або вид занять не мають розвиненої термінології (мова мисливців, рибалок тощо).

До професіоналізмів належать слова, вжиті в особливому, специфічному значенні із якоїсь професійної сфери.

У межах одного колективу, однієї спеціальності може народжуватися безліч нових професіоналізмів.

Запитання до учнів:

А чи зможете ви пригадати професіоналізми, що стосуються вашої майбутньої професії? (Відповіді учнів).

Вчитель. Добре. Сьогодні у розвинених мовах близько 90 відсотків нової лексики становлять терміни в таких галузях науки, як комп'ютерна техніка, біохімія, кібернетика, мікробіологія, хімія тощо. Поняття, які з'являються в науці вимагають появи нових термінів.

Термінологічна система української мови є дуже важливою для студентів технічного спрямування, оскільки для успішної діяльності в будь-якій галузі науки, техніки та виробництва фахівцеві необхідно правильно розуміти й грамотно застосовувати відповідну спеціальну термінологію.

Українська мова запозичувала в різні історичні періоди з інших мов слова-терміни та окремі елементи усним та писемним шляхом.

- Грецьке походження мають терміни: психологія, ксерокс, скелет, бібліотека, бібліографія, біологія, фонетика, космос, ідея, метод, аналіз, історія;
- німецьке – штаб, шахта, крейда, ландшафт, бутерброд, лейтенант, лозунг, ланцюг, майстер, сигнал, офіцер, матриця;
- англійське – комбайн, спонсор, менеджер, трамвай, тролейбус, ескалатор, аероплан, мітинг, ринг, джин, матч, старт, фініш, теніс, хокей, футбол, аут, ленч, лідер, ноу-хау, піжама.

Музичні терміни наша мова запозичувала:

- з італійської: акорд, композитор, піаніно, опера, соната, соло, мінор, мандоліна, легато, браво, ліра;
- із французької – назви предметів туалету, страв, побуту: бюро, купе, шасі, лото, блуза, жабо, грим, кокарда, мансарда, манжета, медаль, метрдотель, пансіонат;
- з голландської мови прийшли терміни мореплавства: флот, лоцман, трап, шлюпка, баркас, каюта, матрос, гавань.

Питання до учнів: Підкажіть, яка якою мовою в давні часи користувались вчені?

(Відповідь учнів)

Питання до учнів: А сучасна наукова мова яка?

(Відповідь учнів)

Питання до учнів: А чи знаєте ви, що означає слово «жаргон»?

(Відповідь учнів)

Вчитель. Жаргон виникає серед груп носіїв мови, об'єднаних спільністю професійних інтересів (медиків, комп'ютерників, викладачів), однаковими захопленнями (жаргон мисливців, філателістів, рибалок), тривалим перебуванням у певному середовищі (військова служба, навчання).

Останнім часом термін “сленг” вживають більш активно, ніж термін “жаргон”. Це можна пояснити тим, що сьогодні англійська мова домінує серед інших мов і сленг використовують майже всі люди планети і слово сленг (*slang*) англійського походження.

З одного боку, це явище негативне, оскільки “засмічує” літературну мову. Мова стає грубою та не зовсім зрозумілою.

Серед молоді все частіше використовується комп’ютерний сленг. Наведемо деякі приклади з цього сленгу із коротким тлумаченням:

Учень 4:

- Вінт – жорсткий диск.
- Вінда – операційна система Windows.

- Геймер – гравець.
- Лагати – працювати з помилками.
- Баг – помилка у программі.
- Домен – ім'я комп'ютера або мережі в Інтернет.
- Клава – клавіатура.
- Зависнути – припинити відповідати на команди.
- Гамати – грати у комп'ютерну гру.
- Мама – материнська плата.
- Монік – монітор.
- Перекачати, злити – переписати інформацію.
- Пост – стаття, надіслана в мережу.
- Системник – системний блок.
- Нуб – нічого не розуміє у комп'ютерах.
- Юзер – користувач.

Вчитель.

Сьогодні мова світової науки – англійська. Так склалося історично (в тому числі і «завдячуючи» тоталітарному розгрому російської та німецької науки), що після тисячолітнього панування латини і нетривалого періоду багатомовності стало неможливо брати участь у світовій науці, не знаючи мови Шекспіра і Байрона хоча б на «трійочку». (Окремі вчені, особливо французькі й російські, намагаються робити вигляд, ніби це не так, але їх мало хто сприймає.) Більшість наукових публікацій у світі виходить саме англійською, її ж знають повсюди, від Бразилії до Японії.

Але світова наука складається з національних наук. Кожна має свої наукові школи, історію, традиції. «Старі» європейські науки беруть свій початок з багатомовної епохи. Національні науки намагаються набути найглибшого розуміння природи та світових досягнень на цьому шляху, використовуючи арсенал власної мови. Не виключенням є й українська наука.

Крім того можна, звичайно, і вдома студентів вчити англійською, але ж не всі випускники, скажімо, математичного факультету пійдуть займатися наукою. Багато з них буде працювати у вітчизняних підприємствах, де їм буде потрібно спілкуватися з колегами та клієнтами на науково-технологічні теми
рідною мовою. Тому побудова національної наукової мови та термінології важлива ще й для освіти.

А взагалі, справжній вчений – людина всебічно освічена. Його цікавить все навкруги, він не може залишатися замкненим у своїй вузький спеціальності, його тягне до різних проявів людської культури. Мова не виняток. Знання та розуміння багатьох мов одночасно – це як раз позитивний показник, що свідчить про високий інтелектуальний рівень людини.

Поліглотів серед вчених чимало. Часто це починається з робочої необхідності зрозуміти іншомовний текст, а потім переростає у щире захоплення. Наприклад, видатний український ентомолог Юрій Некрутенко

не просто володів п’ятьма мовами, він ще й читав та перекладав з доброго десятка інших. Він любив мови і вважав небажання їх знати ознакою некультурності та ледачості мозку і душі. Переклав українською мовою «Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури» і... романи Булгакова «Майстер і Маргарита», «Біла гвардія», «Театральний роман»! У самому кінці життя майстер українського слова Некрутенко подарував любителям комах новий атлас з відновленими суто українськими назвами денних метеликів.

Наша мова розвивається, вона постійно збагачується новими словами, новими виразами. Мова – це показник культури людини. Недаремно кажуть: «Заговори, щоб я тебе побачив». На жаль, сьогодні не так багато людей, які володіють рідною мовою досконало. Причиною цієї прикрості стало насамперед те, що в результаті злиття української і російської мов утворився так званий «суржик», який є небезпечним і шкідливим, оскільки засмічує і поганить одну з найяскравіших мов світу.

Максим Рильський закликав: «Пильно і неперестанно політь бур’ян…». А «бур’яну» ж у нашій мові так багато! Навіть ті, хто на уроках досить вправно спілкується рідною мовою, після уроків уживають українсько-російську мовну суміш. А говорити слід правильно, бо перед нами відповідальне завдання - узяти все краще з надбання наших предків, сконцентрувати весь розум і духовний потенціал нації, щоб відродилася і розквітла Україна, щоб усміхнулася доля нашому народу.

Учень 5:

Українська рідна мова
Мелодійна, світанкова.
Ти від серця йдеш до серця
І дзвениш, як те джерельце.
Щира, світла і казкова,
Ніжна-ніжна, пелюсткова.
Ти багата і барвиста,
І дзвінка, і промениста.
І буденна, і святкова,
Мово наша калинова!
І свята, і найрідніша,
І для слуху наймиліша!
У тобі ясне світання,
Є любов, а є кохання.
Ти така ясна, чудова,
Мово наша веселкова!
У тобі глибінь кринична,
Ти близька для нас і звична.
І весела, і завзята,
Ти дотепна і крилата.

Лагідна і терпелива,
То сумна, то жартівлива!
Іскрометна і лірична,
І пісенна, й поетична.
Дорога а ще — пречиста,
То звичайна, то врочиста!
Ти цікава й щедра мова,
І відкрита, й загадкова.
І повільна, й блискавична,
І звичайна, й фантастична.
І щаслива, і нещасна,
Історична і сучасна.
Ділова і виробнича,
І відверта, й таємнича
І тому невипадково
Є в тобі потрібне слово
На всі випадки життя
І на кожне почуття!

Вчитель. Отже, рідною мовою потрібно розмовляти нею правильно і красиво. Треба завжди пам'ятати, що рідна мова – то неоціненне духовне народне багатство, яке передається від покоління до покоління і несе в собі народну мудрість, славу, культуру і традиції.

Згадаймо слова В. Сосюри: "Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема". Рівень розвитку рідної мови є джерелом духовного розвитку народу. А на думку Є.М.Верещагіна і В.Г.Костомарова, "національна мова входить у поняття національної культури, бо природні умови, географічне положення, рівень і спеціалізація народного господарства, тенденція суспільної думки, науки, мистецтва – всі великі й малі особливості життя народу знаходять відбиття у мові цього народу". Тому знати, берегти і примножувати рідну мову – це обов'язок кожної людини. Народ, який не усвідомлює значення рідної мови, її ролі в розвитку особистості, не плекає її, не може розраховувати на гідне місце в суцвітті народів.

Використані джерела:

1. Використані вірші педагога, письменниці і музиканта Надії Красоткіної.
2.
3. http://zolochiv.net/21-lyutoho-mizhnarodnyj-den-ridnoji-movy/
4. http://5ka.at.ua/load/movoznavstvo/mova_ta_profesija_referat/41-1-0-6928
5. http://h.ua/story/39351/
6. http://litopys.org.ua/ohukr/ohu22.htm